

Kriminalistické skúmanie ľudských pachových stôp

Anotácia: Metódou pachových konzerv bola v experimente potvrdená prítomnosť ľudských pachových stôp na „mieste činu“ v exteriéri a v interiéri. Pachové stopy osoby boli zaistené z bavlneného trička v rôznych časových intervaloch a pri meniacich sa meteorologických podmienkach. Výsledky pokusu ukázali, že pachové stopy zanechané osobou na predmete sú prítomné na mieste minimálne štyri týždne. Premenné klimatické a časové okolnosti nemali žiaden vplyv na identifikačnú hodnotu pachovej stopy.

Kľúčové slová: Metóda pachových konzerv (MPK), individuálny pach, pachová stopa, odtlačok pachovej stopy (OPS), porovnávacia pachová stopa (PPS), pachový snímač.

Úvod

Dosiaľ nepresvedčivo zodpovedanou otázkou kladenou pomerne často na súdnych pojednávaniach, najmä zo strany obhajoby, je existencia, resp. kvantifikácia pachových stôp zaistených na mieste činu najmä z pohľadu času, ktorý uplynul od ich zanechania na mieste činu a ich zaistenia pri obhliadke. Vo finále dokazovania sú kladené legitímne otázky: Ako dlho zostáva ľudský pach na predmetoch, ktoré boli zaistené pri obhliadke miesta činu? Je to niekoľko hodín, jeden deň, týždeň, mesiac? To znamená, či je možné tieto predmety po ich zaistení podrobiť kriminalistickému skúmaniu, ak boli ponechané na mieste činu dlhší čas od spáchania skutku tak, aby boli následne využiteľné v trestnom konaní.

Dnes sa k takto nejasne položenej otázke vyjadruje súdny znalec rovnako ako policajný kynológ v procesnom postavení svedka, ktorý vykonáva samotné porovnávanie pachových stôp na špecializovanom pracovisku metódy pachových konzerv. Experti sa vo svojich výpovediach prevažne obmedzujú a odvolávajú na dlhoročnú tradíciu MPK a svoje bohaté praktické skúsenosti, na základe ktorých vyvodzujú predkladané závery. Dokazovanie sa tak opiera len o individuálne empirické skúsenosti osôb majúcich síce na súde procesné postavenie svedka alebo znalca, ale bez relevantnej a výskumom podloženej expertíznej činnosti v danej oblasti. Odborná štúdia, ktorá by experimentálne potvrdila prítomnosť pachových stôp na mieste činu zaistených v časových odstupoch, dosiaľ publikovaná nebola.

V súčasnosti je jedinou relevantnou metódou skúmania kriminalistických pachových stôp, ktorá má ambíciu dať odpoveď na takto položené otázky, metóda pachových konzerv. Pri skúmaní platí axióma, že pachové stopy sa nachádzajú vždy na mieste spáchania skutku, ktorý je predmetom záujmu orgánov činných v trestnom konaní, avšak v rôznej kvantite a kvalite, v závislosti od koncentrácie pachu.

Kľúčovou témou je teda koncentrácia odobraného pachu vnímateľného čuchovým zmyslom policajného psa. Táto závisí najmä od meteorologických podmienok, od času vzniku pachu, dĺžky pobytu osoby, druhu činnosti a psychického stavu osoby, ktorá ich zanechala... Výdatnosť pachovej stopy sa zlepšuje so zväčšovaním doby kontaktu a veľkosti kontaktnej plochy.¹ V priebehu pokusu boli uvedené podmienky zohľadnené z pohľadu získania hodnovernosti dosiahnutých výsledkov.

¹ KRAJNÍK, V., ĎURIŠIN, V., KOZÁK, M., BOHRN, F. *Policajná kynológia*. Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2009, s 258. ISBN 978-80-8054-476-8.

Experiment

Metóda kriminalistického skúmania ľudských pachových stôp – metóda pachových konzerv bola použitá v experimente pri stanovení prítomnosti ľudských pachových stôp zaistených v exteriéri v rozdielnych časových odstupoch v priebehu meniacich sa klimatických podmienok a v interiéri v konštantnom prostredí.

Dva bavlnené pachové nosiče – tričká boli v pokuse umiestnené:

- 1) v exteriéri – imitujúcom podmienky na mieste činu v prírodnom prostredí
- 2) v interiéri – imitujúcom podmienky na mieste činu v miestnosti.

V rôznych časových intervaloch boli z týchto predmetov zaist'ované pachové stopy (odtlačky pachových stôp – OPS), ktoré boli následne porovnávané s relevantnými porovnávacími pachovými stopami (PPS) osoby. Časový interval odberu bol určený na 5 dní, 2 týždne a 4 týždne od uloženia tričiek v exteriéri a v interiéri. Vo vonkajšom prostredí boli v priebehu pokusu zaznamenané meniace sa klimatické podmienky s teplotou ovzdušia od – 2 stupňov Celzia do + 18 stupňov Celzia a premenlivej relatívnej vlhkosti vzduchu, rôznej intenzity slnečného žiarenia, dlhotrvajúceho dažďa a sneženia. V interiéri bolo prostredie konštantné, pri izbovej teplote + 20 stupňov Celzia a relatívnej vlhkosti vzduchu v rozmedzí 60 % – 70 percent %. V tejto miestnosti sa osoba, ktorej boli odobraté stopy na porovnanie (PPS), zdržiavala priemerne 5 – 6 hodín denne. Podmienky boli prispôbené uvedeným kritériám s cieľom objektivizácie výsledkov vykonaného experimentu tak, aby sa čo najviac priblížili konkrétnej situácii v policajnej praxi na mieste činu.

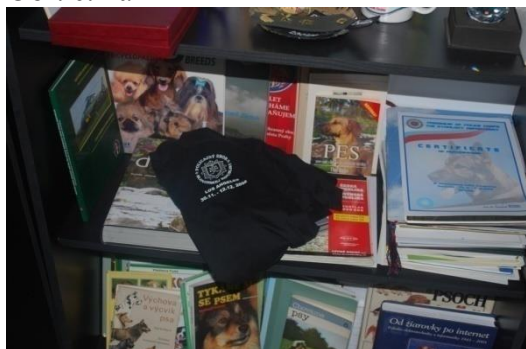
Pachové porovnávanie celého súboru vzoriek OPS a PPS prebehlo v stredu metódy pachových konzerv odboru kynológie a hipológie Prezídia Policajného zboru v Banskej Bystrici-Uľanke.

A/ Umiestnenie vzoriek

Na začiatku pokusu boli 10. 11. 2010 umiestnené 2 bavlnené tričká po 72 hodinách nosenia osobou na 2 miesta: + 20 stupňov Celzia

- 1) v miestnosti na policičku sekretára pri konštantnej izbovej teplote (pozri obr. č. 1a a 1b) a vlhkosti vzduchu 61 %. V tejto miestnosti sa osoba, ktorej budú odoberané PPS, zdržiavala priemerne 5 – 6 hodín denne,
- 2) vo vonkajšom prostredí na zem s opadaným lístím, teplota vzduchu + 10 stupňov Celzia, vlhkosť vzduchu 77 % (pozri obr. č. 2a a 2b).

Obr. č. 1a

Obr. č. 1b

Obr. č. 2a

Obr. č. 2b

B/ Zaistenie pachových vzoriek

Po piatich dňoch od uloženia tričiek boli 15. 11. 2010 z oboch predmetov zaist'ované pachové stopy – OPS pomocou sterilného snímača, tkanej textílie. Na pachovej vzorke, ktorá bola uložená v exteriéri, boli už po piatich dňoch viditeľné vonkajšie zmeny. Na tričko napadalo lístie, zvlhlo vplyvom prostredia a mierne zmenilo svoj tvar. (pozri obr. č. 3 a porovnaj s obr. č. 2a).

Obr. č. 3

V prvej etape odberu bol pachový snímač vložený do oboch tričiek uložených v interiéri (pozri obr. č. 4a, a č. 4b) a v exteriéri. (pozri obr. č. 5a a č. 5b), V oboch prípadoch bol čas zaistenia OPS stanovený konštantne na 1 hodinu, t. j. pachový snímač bol v tričkách zabalený presne uvedený časový úsek. Technické úkony pri zaist'ovaní pachových stôp vykonával pracovník strediska metódy pachových konzerv Krajského riaditeľstva Policajného zboru Bratislave.

Obr. č. 4a

Obr. č. 4b

Obr. č. 5a

Obr. č. 5b

Po uplynutí jednej hodiny bol pachový snímač vložený do sklenenej nádoby (pozri obr. č. 4aa, č. 4bb, č. 5aa a č.5bb).

Obr. č 4aa

Obr. č. 4 bb

Obr. č. 5aa

Obr. č. 5bb

V druhej etape zaistenia boli 24. 11. 2010 zaistené OPS z trička v umiestneného v exteriéri. Vzhľad tohto predmetu bol po štrnástich dňoch od jeho uloženia na zemi značne zmenený (pozri obr. č. 6 a porovnaj s obr. č. 2a, a č.3).

Obr. č. 6

Pachový snímač bol v predmete zabalený 2 hodiny. Po uplynutí tohto času boli pachové stopy zaistené štandardným spôsobom a uložené do sterilnej nádoby (pozri obr. č. 7).

Obr. č. 7

Tretia (finálna) etapa zaistenia sa uskutočnila 6. 12. 2010. V tento deň boli zaistené pachové stopy (OPS) z trička uloženého v exteriéri (pozri obr. č. 8a až č. 8f) a v interiéri. Vonkajšie prostredie bolo značne poznamenané zimnými klimatickými podmienkami. Tričko pokrývala 10 dní stará a 30 cm hrubá vrstva snehu. Pred snežením padal na tento predmet 10 dní vytrvalý dážď. Tričko aj s pachovým snímačom boli zaslané na porovnanie do strediska metódy pachových konzerv. Vzhľadom na to, že staršia pachová stopa sa vo všeobecnosti zaist'uje dlhšie, konkrétne zaist'ovanie OPS z 26 dní starej pachovej stopy prebiehalo až 24 hodín.

Obr. č. 8a

Obr. č. 8b

Obr. č. 8c

Obr. č. 8d

Obr. č. 8e

Obr. č. 8f

V priebehu trvania experimentu bol vykonaný ďalší pokus, ktorý mal potvrdiť existenciu pachových stôp na tričku, ktoré mala osoba oblečené 24 hodín. Tričko bolo 22. 11. 2012 uložené v miestnosti na stolík s počítačom (pozri obr. č. 6), kde sa osoba sporadicky zdržiavala priemerne 10 – 15 minút denne, 5 dní v týždni. Po štrnástich dňoch od uloženia trička boli z neho 6. 12. 2010 zaistené pachové stopy – OPS pomocou sterilného snímača.

V ten istý deň, t. j. 6. 12. 2010 bola z osoby odobraná porovnávacia pachová stopa (PPS). Čas odberu bol stanovený na 15 minút.

Obr. č. 6

C/ Porovnanie pachových vzoriek

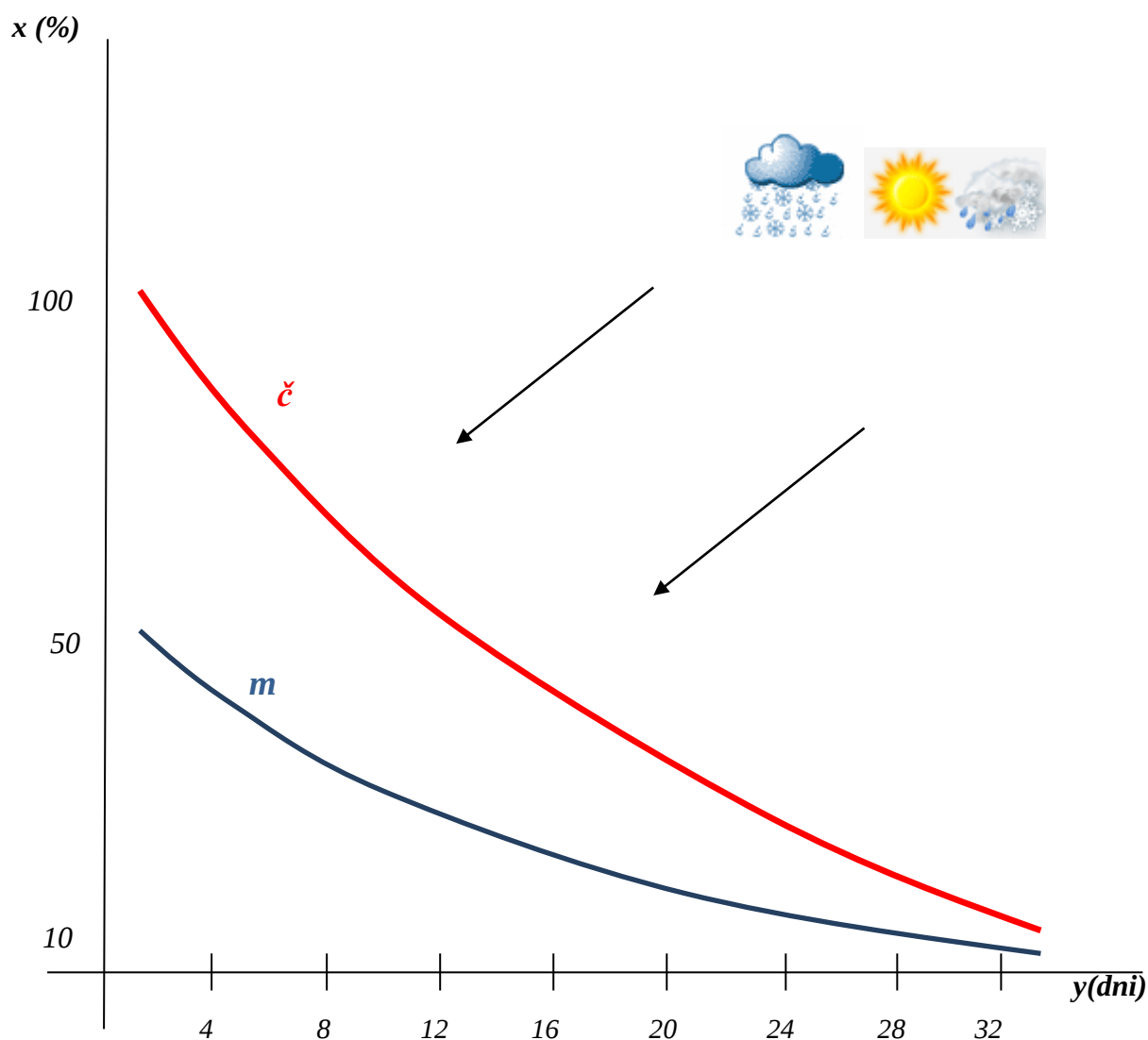
Kriminalistické skúmanie pachových stôp zaistených na imitovanom mieste činu v exteriéri a v interiéri sa s porovnávacou pachovou stopou odobratou od osoby uskutočnilo štandardným spôsobom v stredisku pachových konzerv odboru kynológie a hipológie Prezídia Policajného zboru v Banskej Bystrici-Uľanke.

Pachová zhoda vzoriek sa potvrdila vo všetkých porovnávaných prípadoch.

Po ukončení uvedeného súboru porovnaní bolo tričko z exteriéru po siedmich dňoch opätovne podrobené skúmaniu. Aj po tridsiatich troch dňoch od času jeho uloženia vo vonkajšom prostredí sa na ňom potvrdila prítomnosť ľudských pachových stôp. V tomto prípade však bolo tričko sedem dní uložené v PVC obale, takže pach bol už čiastočne konzervovaný, a preto nebol vplyvom klimatických podmienok vystavený priamo. Napriek tomu ide o ďalší čiastkový poznatok obohacujúci predmet skúmania nad rámec vopred stanovenej hypotézy.

Grafické znázornenie prítomnosti pachovej stopy na tričku v exteriéri a na pachovom snímači ilustruje predpokladaný priebeh klesajúcej intenzity pachovej stopy zaistenej na tričku a na pachovom snímači. Vzhľadom na technickú nedostupnosť kvantifikácie pachu súčasnými exaktnými fyzikálno-chemickými metódami nie je možné uviesť na diagrame presné merateľné hodnoty.

Grafické znázornenie prítomnosti pachovej stopy na tričku v exteriéri a na pachovom snímači:

Legenda:

x – percentuálna os znázorňujúca intenzitu pachovej stopy na tričku a na pachovom snímači
y – časová os v dňoch od vzniku pachovej stopy po jej identifikáciu

č – krivka zobrazuje klesajúcu tendenciu intenzity pachovej stopy na tričku

m – krivka stvárňuje klesajúci trend zaistených odtlačkov pachových stôp na pachovom snímači

← – vplyv fyzikálnych faktorov na intenzitu pachovej stopy na tričku.

Perspektívy ďalšieho rozvoja predmetu skúmania v spolupráci so zahraničím

Autori kontinuálne nadväzujú na vykonaný experiment ďalším výskumným projektom, ktorý je realizovaný v Českej republike, v podmienkach Krajského riaditeľstva polície Juhomoravského kraja ako súčasť dizertačnej práce doktorandského štúdia na Akadémii Policajného zboru v Bratislave.

Modifikovaným pokusom budú potvrdené, prípadne vyvrátené doterajšie výsledky kolektívu autorov a získané nové skutočnosti predmetu skúmania vopred stanovené vedeckou hypotézou. Okrem analogických postupov bude uvedeným experimentom preverená prítomnosť ľudských pachových stôp na kuchynskom noži, ktorý bol na krátky čas – 60 sekúnd – použitý konkrétnou osobou, ktorá predtým tento predmet nedržala v ruke.

V novom experimente bude zaistenie pachových stôp z predmetov z „miesta činu“ vykonávané v časových intervaloch po piatich, štrnástich a tridsiatich dňoch, v porovnaní s pôvodným projektom teda ide o zvýšenie až na šesťdesiat dní.

Prínosom takto koncipovanej odbornej kooperácie bude možnosť verifikácie výsledkov výskumnej činnosti špecializovanými strediskami MPK Slovenskej republiky a Českej republiky a operatívnej spolupráce expertov oboch bezpečnostných zborov.

Záver

Miera prítomnosti ľudských pachových stôp, zaistených z trička na imitovanom mieste činu, bola stanovená v rôznych časových intervaloch metódou kriminalistického skúmania – MPK. Vykonaným pokusom bolo preukázané, že osoba zanecháva pachové stopy na uvedenom predmete minimálne 4 týždne od spáchania skutku nezávisle od vplyvu počasia a času.

Výsledky experimentu sú prínosom pri stanovení kvantitatívnych parametrov kriminalistických pachových stôp zaistených na mieste činu. Závery pokusu súčasne odpovedajú na otázky, na ktoré odborná obec dosiaľ nevedela relevantne odpovedať.

Experimentom bolo preukázané, že uvedeným spôsobom zaistené pachové stopy môžu byť:

- 1) v prípravnom konaní predmetom kriminalistického skúmania
- 2) v súdnom konaní predmetom trestnoprávneho dokazovania.

Proces dokazovania tak dostáva prostredníctvom kriminalistického skúmania pachových stôp na stôl relevantný argument, ktorý v záujme objektívneho posúdenia a rozhodnutia nemôže ignorovať a nebrať na vedomie.

Literatúra

KRAJNÍK, V., ĎURIŠIN, V., KOZÁK, M., BOHRN, F. *Policajná kynológia*. Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2009, 576 s. ISBN 978-80-8054-476-8.

ĎURIŠIN, V., GALLOVÁ, L. *Policajná kynológia na Slovensku*. Kynologický klub Polícia-Slovakia, 2009, 243 s. ISBN-978-80-970144-1-4.

ĎURIŠIN, V. *Policajná kynológia v kontexte riešenia súčasných rozvojových trendov bezpečnostných požiadaviek v štátoch Európskej únie*. In *Zborník z III. Medzinárodnej kynologickej konferencie, Donovaly 29. 11. – 2. 12. 2005*. Bratislava : Odbor kynológie

Prezídia Policajného zboru, 2005, 84 s. ISBN 80-969448-0-0.

Key words: Scent identification. Individual odour. Scent trace. Body odour. Odour absorber.

Summary

Forensic examination of the method of human odorous – scent identification was used in the experiment for the determination of the presence of human scent traces secured at the exteriors in different time intervals in the course of changing climatic conditions and in interiors in a constant environment. Carried out experiments it has been proven that the person leaves a scent traces at the scene at least 4 weeks from committing an act independently from the impact of weather and time.

The results of the experiment are beneficial in the determination of quantitative parameters of forensic odorous secured on the scene of the crime. The conclusions of the trial at the same time answering questions, to which the municipality was unaware yet plausible answer so far with a professional.

A process of inquiry through a forensic examination of the odorous on the table so it receives the relevant argument, which, in the interests of the objective assessment and decisions cannot be ignored.

RNDr. Vladimír Ďurišin
lektor
Akadémie Policajného zboru
v Bratislave
e-mail: vladimir.durisin@gmail.com

pplk. Mgr. Branislav Didák
riaditeľ odboru kynológie a hipológie
Prezídia Policajného zboru
e-mail: branislav.didak@minv.sk

mjr. Bc. Ján Varga
vedúci skupiny MPK odboru kynológie
a hipológie Prezídia Policajného zboru
v Banskej Bystrici-Uľanke
e-mail: plachtince1@gmail.com

plk. JUDr. František Klimus
externý doktorand
Akadémie Policajného zboru
v Bratislave
vedúci Územného odboru Břeclav
Krajské riaditeľstvo polície
Juhomoravského kraja
e-mail: klimus.fr@seznam.cz

Recenzent: prof. MVDr. Marián Kozák, PhD.